

Тема 3.2

У чому проявляється характер полікультурного суспільства

У ході вивчення цієї теми ви з'ясуєте сутність поняття полікультурного суспільства, його основні характеристики, подискутуєте про переваги та проаналізуєте виклики полікультурності. Ви отримаєте змогу з'ясувати, які культури складають основу українського соціуму.

Ключові здобутки
у вивченні теми

3D

Досліджуємо сутність поняття «полікультурність».

Розуміємо, що таке полікультурне суспільство та наскільки є важливим паритетний діалог у ньому.

Діємо, досліджуючи місцеве полікультурне середовище.

Модуль 1

Культурна багатоманітність та способи її організації

Сучасність характеризується інтенсивними цивілізаційними процесами, серед яких: глобалізація, масові міграції, стрімкий розвиток інформаційних технологій, соціальна мобільність та ін. Це впливає на посилення культурного розмаїття різних суспільств. Поруч з нами можуть жити представники інших етносів, релігій тощо. Історія свідчить, що успішний і гармонійний розвиток будь-якого суспільства можливий лише за умови мирного співіснування різних спільнот, незалежно від їхніх культурних відмінностей чи рівня економічного розвитку.

Аналізуємо
ситуацію

Світ як на долоні

Якщо умовно зменшити масштаб всього людства до розмірів населеного пункту, що налічує сто мешканців, з урахуванням усіх пропорційних співвідношень, то воно матиме такий вигляд:

60 азійців, 12 європейців, 5 північних американців (США й Канада), 8 латиноамериканців, 14 африканців, 1 житель Океанії. 49 з них будуть жінками, 51 — чоловіками. 82 будуть не білими, 33 будуть християнами, а 67 сповідуватимуть інші релігійні погляди. Окрім того:

- /// 5 людей володітимуть 32 % всього світового багатства;
- /// у 80-ти не буде достатніх житлових умов;
- /// 25 людей будуть жити на 1 долар на день;
- /// 50 будуть голодувати, а 1 людина буде помирати від голоду;
- /// У 33-х людей не буде доступу до чистої питної води;
- /// У 24-х людей не буде електрики;

Розділ 3.2 У чому проявляється характер полікультурного суспільства

- /// 67 будуть неграмотними;
- /// 1 людина матиме вищу освіту;
- /// 1 буде ВІЛ-інфікованим;
- /// 1 помре і 2 народяться (до 2025 р. населення села досягне 133 людей);
- /// лише 7 людей матимуть доступ до Інтернету;
- /// 10 будуть залежними від алкоголю (4 жінки й 6 чоловіків).

Аналізуємо ситуацію

- Уявіть себе мешканцем описаного вище населеного пункту.
- Які характеристики з перелічених вище будуть стосуватися вас?
- Кого б ви хотіли бачити (не бачити) своїми сусідами / сусідками? Чому?
- Хто б очікував від вас прихильного ставлення чи допомоги?
- Чи потребували б ви прихильного ставлення до себе від інших? У чому саме?
- Складіть у групах правила взаємодії для мешканців села, які запобігатимуть конфліктам і налагодять життя багатоманітної спільноти, що ґрунтується на принципах толерантності.

Якщо сьогодні вранці ти прокинувся здоровим, ти — щасливіший, ніж 1 мільйон людей, які не доживуть до наступного тижня.

Якщо ти ніколи не переживав війну, самотність тюремного ув'язнення, агонію тортур чи голод, ти щасливіший, ніж 500 мільйонів людей у цьому світі.

Якщо ти можеш піти до церкви, костелу, мечеті чи синагоги без страху чи загрози ув'язнення і смерті, ти щасливіший, ніж 3 мільярди людей у світі.

Якщо у твоєму холодильнику є їжа, ти одягнутий і взутий, у тебе є дах над головою та постіль, ти багатший за 75 % людей у цьому світі.

Якщо ти є власником рахунку у банку, маєш гроші в гаманці та у скарбничці, ти належиш до 8 % забезпечених людей у цьому світі.

Якщо ти читаєш цей текст, ти щасливий двічі, бо хтось дбає про тебе і ти не належиш до тих 2-х мільярдів людей на планеті, які не вміють читати.

За матеріалами: Donella Meadows «State of the Village Report», first published in 1990, http://www.mysterra.org/webmag/coup-de-coeur_en.html.

**Порівнюємо
та обговорюємо**

Лінія часу. Спільне в історії різних культур і народів

■ Проведіть пошук спільного в історії та культурі різних народів.

■ Оберіть для свого дослідження історію декількох народів, що живуть поруч (наприклад, українці, росіяни, поляки, угорці, румуни, татари, турки).

■ Об'єднайтеся у стільки груп, скільки народів і їхніх культур ви досліджуєте.

■ У кожній з груп укладіть перелік із 10-ти історичних подій, ключових в історії обраного вами народу (наприклад, період XX ст.).

■ Зобразіть на дошці «спільну лінію часу», позначте ключові події з історії різних народів на лінії часу. Виникне загальноісторична картина, коли в певний проміжок часу різні народи були залучені до одних і тих самих подій.

■ Визначте спільне та відмінне у долях народів. Обговоріть, чому це було можливим.

Модуль 2

Разом на одній землі. Україна багатокультурна

Поруч із нами проживає багато людей, різних за етнічним походженням, соціальним статусом, статтю і віком, мовою, віросповіданням. Ми були і є різними, проте усіх нас об'єднує одна земля, її історія, а також відповідальність за спільне майбутнє України. З огляду на це для всіх нас важливо акцентувати увагу на спільному, на тому, що об'єднує усіх нас, незалежно від етнічної, релігійної чи іншої приналежності. Такими спільними категоріями є загальнолюдські цінності, а саме: повага до прав людини, взаєморозуміння, солідарність, свобода, громадянська відповідальність та ін.

Громадянська активність

Багатокультурна карта мого населеного пункту / мікрорайону

Проведіть дослідження полікультурного характеру громади, у якій ви проживаєте, або місцевості, в якій розташована ваша школа. З'ясуйте, які етноси, культури, соціальні групи чи релігійні конфесії наявні на території вашого населеного пункту. Для цього ви можете використати топографічну карту (наприклад, *Google Maps*). На карту можна нанести такі об'єкти:

- /// храми різних конфесій, що розташовані на вулицях вашого населеного пункту, мікрорайону;
- /// історичні пам'ятки (будинки, парки, топоніми, технічні та виробничі споруди тощо);
- /// меморіальні місця (пам'ятники, площі, кладовища та інші місця пам'яті різних культур);
- /// будинки, де мешкають чи проживали представники різних культур.
- /// культурні об'єднання, ЗМІ, які репрезентують ту чи іншу етнічну спільноту у вашому населеному пункті.

З'ясуйте, як минуле вашого краю пов'язане з людьми, які приїхали сюди у той чи інший період історії?

Розмістіть карту у громадському місці (наприклад, у фойє школи, місцевому клубі, на центральній площі тощо). Попросіть місцевих мешканців доповнити цю карту.

Обговоріть результати своєї роботи. Визначіть, які культурні відмінності існують у вашій громаді.

Яким чином представники місцевих культур співіснують і взаємодіють?

Які аспекти багатокультурності, що не представлені у вашій громаді, ви ще можете назвати?

Розділ 3.2 У чому проявляється характер полікультурного суспільства

Досліджуємо обговорюємо

Відомі українці

Ознайомтеся з нижченаведеним переліком відомих в Україні людей, представників/представниць різних культур. Пошукайте в Інтернеті, підручниках, довідкових виданнях інформацію про них. Дайте відповіді на запитання.

- *Коли жили ці люди? Завдяки чому вони стали відомими?*
- *Якою була етнічна ідентичність перелічених осіб? Чи можна назвати їх великими українцями/українками?*
- *Який внесок зробили ці люди у розвиток української культури, науки, техніки, спорту та інших сфер суспільного життя?*
- *Яких представників/представниць інших культур, що жили і творили в Україні, вашому населеному пункті, регіоні, ви ще знаєте? Доповніть список.*

	Роки життя	Етнічне походження	Завдяки чому отримав/ла визнання в Україні та світі
Петро Могила			
Павло Скоропадський			
Леся Українка			
Олександра Екстер			
Казимир Малевич			
Соломія Крушельницька			
Владислав Городецький			
Олена Теліга			
Сергій Параджанов			
Ліна Костенко			
Мустафа Джемілев			
Георгій Гонгадзе			
Сергій Нігоян			

Досліджуємо обговорюємо

Досліджуємо історичні джерела

Україна є багатокультурною державою. Упродовж століть на теренах нинішньої України жили різні народи, які у непростій взаємодії під час різних історичних періодів, через конфлікти та компроміси, у співпраці чи протистоянні створили унікальну палітру її нинішнього соціокультурного простору.

- *Об'єднайтеся у групи та проаналізуйте фрагменти з наведених нижче історичних джерел. Про які періоди в історії України йде мова?*
- *Яка ідея об'єднує ці джерела?*
- *Чи можете ви навести ще приклади з історії чи сучасного часу, які підкреслюють полікультурність українського суспільства?*

Розділ 3.2 У чому проявляється характер полікультурного суспільства

Джерело 1

Появу Змійових валів пов'язують із потребами захисту порубіжжя Київської Русі від печенігів, а згодом — від половців. Та понад столітнє сусідство русичів із печенігами не зводилося до самої лише конфронтації. Наприклад, у 943–944 рр. князь Ігор, ідучи походом на Візантію, вів зі собою печенізький загін, а в самому Києві в другій половині X ст. вже мешкали вихідці з Печенігії.

Наталія Яковенко «Нариси історії середньовічної України»

Джерело 2

На початку XV ст. більшу частину населення в місті Львові становили німці, про що свідчить переважання німецьких імен та прізвищ у податкових реєстрах. <...> За даними фінансових книг другої чверті XVI ст., етнічне обличчя Львова визначали п'ять національних груп: поляки (38 %), українці (24 %), німці (8 %), євреї (8 %) та вірмени (7 %).

Капраль М. Демографія Львова XV — першої половини XVI ст. // Львів. Історичні нариси. Львів, 1996.

Джерело 3

Навіть попри те, що вона (Одеса) знаходилася в росії і за мого часу була русифікована мовно, Одеса насправді не була російським містом. Вона не була і єврейським містом, хоч євреї й були, очевидно, найбільшою етнічною спільнотою, особливо, якщо зважити на те, що половина так званих росіян насправді були українцями, тобто людьми, що відрізнялися від росіян як американці від англійців або англійці від ірландців.

Спогади Володимира Жаботинського, відомого єврейського громадсько-політичного діяча, про Одесу початку XX ст. (Герлігі П. Одеса. Історія міста, 1794–1914. Київ : Критика, 1999).

Джерело 4

Український вірменин Сергій Нігоян у 2014 р. став символом боротьби за українську свободу й демократію.

«У нашому класі він був єдиним вірменином, але й найбільшим українцем у класі...» — пригадували його однокласники. Напередодні загибелі на вулиці Грушевського, 20-річний Сергій Нігоян продекламував уривок з поеми «Кавказ» видатного українця Тараса Шевченка: «Борітеся — поборете, вам Бог помагає!»

Джерело: <http://n-v.com.ua/virmenin-yakij-narodivnya-v-ukra%D1%97ni-za-ne%D1%97-u-den-zluki-i-zaginu-vichna-pamyat-geroyam-ukra%D1%97ni/>

Застосуйте набуті знання та досвід

Культурна багатоманітність сьогодні

Культурне багатоманіття сьогодні є реальністю для більшості країн світу. Відповідно, це викликає дискусії щодо проблеми співжиття різних культур.

Обдумайте та назвіть переваги й виклики багатокультурності в різних сферах суспільного життя України. Наведіть приклади.

Сфери суспільного життя	Позитивні сторони	Виклики
Промисловість та виробництво	<i>Нові ідеї, досвід</i>	<i>Безробіття</i>
Освіта		
Культура		
ІТ технології		
Спорт		
Медіа		
Ваш варіант _____		